

המנדט הבריטי: תרומתו לפיתוח הארץ והעליות

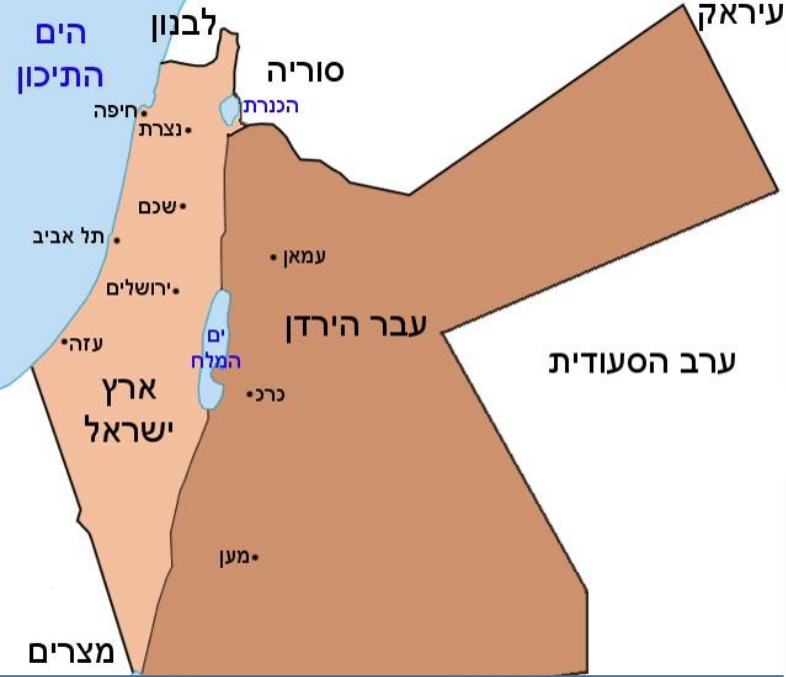
מבוא לתקופת המנדט הבריטי

פתיחה: שלטון המנדט הבריטי

- בדצמבר 1917, במהלך מלחמת העולם הראשונה, כבשה בריטניה את שטחי ארץ ישראל מידי האימפריה העות'מאנית וקיימה בה שלטון צבאי עד 1920.
- לאחר סיום מלחמת העולם הראשונה הוקם **חבר הלאומים** אשר הצהיר כי אומות שאינן מוכנות לשלטון עצמי, תישלטנה בידי אומות "מפותחות יותר" עד שניתן יהיה להעביר את השלטון בהן לידי המקומיים.
- **המנדט הבריטי** – הוא השלטון הבריטי הזמני על הארץ – בריטניה קיבלה ייפוי כח על מנת לפתח את הארץ ולהכין את התושבים והתשתיות שלה להקמת מדינה עצמאית מודרנית.

שלטון המנדט הבריטי

- כוונתו המוצהרת של שלטון המנדט הייתה להקים בית לאומי ליהודים בארץ ישראל.

- בשנים הבאות, ברוח הצהרת בלפור ועל פי הנאמר בכתב המנדט (1922), עודדה בריטניה עלייה של יהודים לארץ והקצאת קרקעות להתיישבותם.

- יחד עם זאת, ממשלת המנדט הטילה מסיבות שונות הגבלות על העלייה ועל רכישת הקרקעות בידי יהודים, אשר החמירו בהדרגה בתקופת המנדט.

פלשתינה: עד שנת 1923 נקבעו גבולות הארץ שמה ומעמדה.

מאת Ori~ על ידי מעלה היצירה, CC BY-SA 3.0, after File:PalestineAndTransjordan.png, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=16371528>

מאת Dn9ahxמוויקיפדיה
האנגלית, CC BY-SA 3.0,
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=11594292>

סמל הנציב

שלטון המנדט הבריטי

- הנציב העליון לפלשתינה היה תוארו של השליט שמינה שר המושבות הבריטי. הוא עמד בראש ממשלת המנדט הבריטי, היה האחראי על השלטון, הן הצבאי והן האזרחי וקיבל סמכויות להוצאת צווים, פקודות ותקנות.

- ירושלים נקבעה כבירתה של פלשתינה וכל תושבי ארץ ישראל היו בעלי אזרחות אחת - אזרחות פלשתינית.

- ממשלת המנדט הקימה בארץ מערכת משפט שכללה בתי משפט השלום, בתי משפט מחוזיים ובית משפט עליון.

מאת
User:Greentubin
,
User:AnonMoos
- Design data
from FOTW and
the existing WP
image (PNG by
AnonMoos, now
deleted).
Created from
scratch using PD
resources.,
הכלל,
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=527374>

היסטוריה

שלטון המנדט הבריטי

- שלטון המנדט הבריטי תרם לפיתוח התשתיות בארץ – הוא סלל כבישים, הניח מסילות ברזל, פיתח שירות דואר, רשת טלפון וטלגרף, והקים תחנות משטרה ושדות תעופה.

דרך בריטית
שנסללה באזור
מדבר יהודה

- מ-1919 יזמו הבריטים עבודות ציבוריות, כך סיפקו תעסוקה ופרנסה לתושבי הארץ אשר שיקמו תשתיות וסללו כבישים. הדבר הוביל להתאוששות היישוב משנות המלחמה וסייע בהאצת העלייה.

- בנוסף יזמו הבריטים עבודות לשיפוץ נמל יפו, הנמל המרכזי בארץ ויזמו הקמת נמל בחיפה אשר נחנך בשנת 1933. פיתוח הנמלים תרם לכלכלת הארץ.

שלטון המנדט הבריטי

- כדי לתכנן ולפקח על הבינוי בערים קבעו שלטונות המנדט תכניות בינוי לכל עיר, בנייה החורגת מן התכנון שאושר נאסרה. בנוסף שיפרו את תשתיות המים, הקימו מפעל מים בטבריה וחפרו ברכות לאגירת מים בירושלים.
- כדי להתמודד עם מגפת המלריה יובשו ביצות שגרמו להתפשטות המחלה בחיפה, והודברה מחלת הקדחת בבית שאן.
- כמו כן נערכו פעולות להדברת מגפות הדבר והטיפוס שהתפשטו בארץ, והוקמו - בעיקר בכפרים הערביים - מרפאות שהשגילו על בריאות התושבים.
- בתקופת המנדט הבריטי גדל היישוב היהודי בארץ בצורה משמעותית בשלושה גלי עלייה המוניים – העלייה השלישית, הרביעית והחמישית.

העליות בתקופת המנדט

העלייה השלישית (1919-1923)

- בעלייה זו הגיעו לארץ כ-35 אלף עולים, הרוב צעירים מרוסיה ופולין. הייתה זו עלייה חלוצית שהונעה בידי תנועת "החלוץ" שהקים יוסף טרומפלדור ברוסיה.
- עלייה זו התאפיינה בהגעה מאורגנת של קבוצות וחברי תנועות נוער. החלוצים התאגדו בארץ ב"גדודי העבודה" אשר שקדו על שיקום הארץ לאחר המלחמה ופיתוחה בתמיכת השלטון הבריטי.
- גדודי העבודה הקימו את "הקבוצה הגדולה", בה בניגוד ל"קבוצה" התקבלו מצטרפים באופן חופשי מתוך שאיפה להתרחב. ממנה התפתחו צורות יישוב שונות ביניהן הקיבוץ והמושב השיתופי.

העליות בתקופת המנדט

העלייה הרביעית (1924-1928)

- במהלך עלייה זו הגיעו לארץ ישראל כ-60 אלף עולים, רבים מהם בני המעמד הבינוני מפולין אשר התיישבו בערים.
- תל אביב קלטה כ-21 אלף עולים ואוכלוסייתה גדלה לכ-40 אלף. חיפה העברית קלטה כ-14 אלף עולים בעלייה זו שהראתה שהגשמת הציונות יכולה להיעשות גם דרך פיתוח החברה העירונית.
- בשל הקמתם של קיוסקים רבים בעיר תל אביב הוענק לעלייה זו הכינוי ההיתולי "עליית הקיוסקים". בנוסף, החל משנת 1924 הועסקו פועלים עבריים רבים בבניין ובפיתוח ערים.

העליות בתקופת המנדט

- הבנייה נעשתה בקבלנות על ידי קבוצת פועלים שהועסקו בחברת "סולל בונה". תרומתו הייתה לא רק בביצוע מטרות הבנייה, אלא גם ביצירת תנאים להכשרת אלפי פועלים עבריים במקצוע הבניין.

עלייה חמישית (1932-1936)

- במהלך עלייה זו הגיעו לארץ כ-250 אלף יהודים. העלייה החמישית מכונה לעתים "עליית היקים", כשליש מהעולים בה הגיעו מגרמניה עקב עליית הנאצים לשלטון.
- רבים מהעולים לא עמדו בתנאים שקבעו הבריטים לעלייה ומגוון שיטות לכניסה לארץ ננקטו: נישואים פיקטיביים עם נתינים ארץ-ישראלים, הרשמה ללימודים במוסד להשכלה גבוהה, או כניסה בלתי חוקית בדרכי הים והיבשה.

סיכום: שלטון המנדט הבריטי והעליות

- בשנת 1920 הוקם שלטון בריטי אזרחי בארץ, ב-1922 אושר על ידי חבר הלאומים המנדט, ייפוי הכח הבריטי לשם פיתוח הארץ והכנת תושביה לעצמאות.
- בתקופת המנדט הבריטי נקראה היישות המדינית שהוקמה בארץ פלשתינה.
- הבריטים קבעו את גבולותיה ואת בירתה, שיקמו את הארץ לאחר מלחמת העולם הראשונה, הקימו מערכות מנהל, משפט, חינוך ובריאות והובילו את תהליכי המודרניזציה בה.
- תחילה עודדו את העלייה היהודית ואת ההתיישבות בארץ וסייעו להן. בתקופת המנדט התפתח היישוב היהודי וקלט שלושה גלי עלייה המוניים, יותר מ-300 אלף יהודים אשר שינו את המאזן הדמוגרפי בארץ.

היסטוריה